

ȘEZĂȚOAREA

Anul XI, vol. VIII, No. 12. — Folticenî, 1 Februarie 1904

DIN VIAȚA ROMÎNILOR MACEDONENI

Colindele

Un strat gros de zăpadă acopere pământul. Încă de cînd aŭ căzut cei d'întăiŭ fulgî, copiii salută venirea ei cu o explozie de bucurie, pentru că le rezervă atîtea plăceri, atîtea petreceri inocente.

Dar ceea ce-î preocupă mai mult, care le stimulează mai mult activitatea, este sărbătoarea *colindelor* din noaptea de 23 spre 24 Decembrie.

Pregătirile încep de cu vreme; cel puțin cu o lună înainte se țin consfătuiri întinse, se invită unii la alții, ca să se formeze grupurile și să țin alte hotărîri importante. Iar prin sat auzi din cînd în cînd: *colinde, babo, colinde*. Sînt copiii cei mai mici, cari, lovind în poartă sau în ușe cu mica lor *topuzgană* [topuz de lemn], vestesc sosirea apropiată a colindelor, ca rîndunelile primăvara.

Cei mai măricei, însă, cari n'aŭ trecut încă la adolescență, procedează cu mai multă seriozitate, pe care ei caută să-și o impună în toate actele lor.

Prima chestiune ce și-o pun în discuție este: din cine și cîți să fie alcătuit grupul lor și la casa cui se vor strînge în seara de colinde. Aci intră simpatiile sau antipatiile dintre dinșii, gradul de înrudire, ori hărnicia și voînicia fie-căruia. Cei ce sînt prea mici, ori s'aŭ dovedit în alte ocaziuni ca fricoși sau slabi de inger, sînt refuzați sau primiți cu mari greutate, ori după multe insistențe. Un grup de *colindari* numără pînă la 6, maximum 8 copii. Neapărat, ca în ori și ce asociație prin firea lucrurilor unul ceva mai priceput, mai tare în pumnî, este proclamat șeful grupului și el încasează și face uz de fondurile adunate.

Odată rezolvită bine această chestiune prealabilă, începe alcătuirea fondului. Resursele sînt două: lemnele, ce aŭ să strîngă și cotizațiile fie-căruî membru din grup.

Stringerea lemnelor precede depunerea colizațiilor. Așa, cu săptămîni înainte de colinde, vezi cam pe inserate, după ce li s'a dat drumul de la școală, cite doi trei copii, zgrebuliți de frig, suflindu-și în mini, ca să le mai desghețe, îi vezi, zic, prin curțile vecinilor, rudelor și cunoscuților, strigînd cit îi ține gura :

*Sace, babo, sace,
Leamne di cupace.*

Și pe ger și zăpadă, dirdăind din tot corpul, așteaptă ca să iasă o femeie cu două trei surcele de lemn, care li le dă, zicîndu-le, na și *tri* (la) *mulți-ani*.

Mulțumind, micuții se duc alăturca, repetînd aceleași cuvînte și așteptînd iar două, trei surcele.

La noi, unde pădurile sînt așa de aproape de sat și unde lemnele de combustibil nu costă mai nimic, ceia ce sting militcii, înfruntînd frigul, zile multe dearîndul, nu reprezintă o sumă importantă și bucuros tatăl ori mama le-ar da o cantitate îndoită de lemne numai ca mititeii lor să nu degere pe zăpadă.

Acestea sînt, însă, lemne de pomană și ei pomană, fără ostencală și sudorile frunței, nu primesc nici în ruptul capului. Apoi, pe lingă aceasta, ar mai ajunge de ris în fața celorlalți tovarăși.

De aceia îi auzi strigînd înainte : *Sace, babo, sace, leamne di cupace.*

De cît bine strigă ei, dar nu toată lumea e dispusă să răspundă la apelul lor. Femeile, ori cit de încăpăținat ar ține ele, ca vechile obiceiuri și credințe să se păstreze intacte, totuși se găsesc și dintr'însele, cari se plictisesc de atitea lemne ce distribuie, ori-cari în momentul acela sînt ocupate cu lucrurile căsniciei și nu le pot părăsi pentru a duce afară cele două-trei surcele. Așa, ele se prefac că n'aud, ori răspund printr'un refuz formal.

Copiii nu se descurajează și nu primesc cu resemnare acest refuz. Sînt pentru dinșii și alte căi, în afară de cele oficiale, pentru ca acest tradițional drept al lor să nu fie încălcat și pentru a face ca cele îndărătnice, cari nu s'a îndurat să dea cu binele cite-va lemne, să plătească îndărătnicia lor întreit ori împătrit. Ei se retrag pentru moment de la casa aceia, amenințînd și surizînd semnificativ.

Amenințarea lor nu e făcută în vînt. Căci, cum se lasă noaptea, trei-patru din ei ies pe furiș de acasă și îi vezi sărînd peste uluci, ori peste ziduri în curtea femeiei, care i-a refuzat, pătrunzînd pînă la depozitul de lemne și furînd de acolo grămezi întregi.

Ba chiar, sint unii, cari merg mai departe. Ei din capul locului se dispensează de a cutreiera satul și a cere oficial și legal lemne de prin curțile oamenilor, găsesc că acest mod de a proceda este cam jignitor pentru ambițiunea lor și de aceea în loc de a striga : *sace, babo, sace*, ei așteaptă noaptea, ca să-și procure pe căile arătate mai sus lemnele de cari au nevoie.

Apoi, toate lemnele strinse cu binele ori prin mijloace ilicite, însă din cari își fac un merit ce s'au putut servi mai cu spor de dinsele, se depun la locuința șefului grupului și, după ce se face o grămadă, două-trei zile înainte de Colinde, *colindarii* găsesc un cumpărător, cu care cad la învoială asupra prețului lor. Bani luăți alcătuiesc primul fond, în tot cazul un fond, care respătește prea puțin munca și frigul de atitea săptămîni. Copiii însă, sint mindrii de acești bani, agonisiți prin ei inșiși.

După ce s'a pus capăt campaniei strîngerei lemnelor, colindarii au alt ceva de făcut. Ingridesc acum să-și procure o *topuzgană* și o *traistă*, insemnele unui adevărat colindar, care se respectă. Pentru copiii miei de tot, adică pentru aceia cari n'au mai mult de 6-7 ani, topuzgana o cumpără tatăl ori mama de la timplarul din sat. Ea e făcută de scindură și constă dintr'un bețișor colorat în vîrful căruta e înfiptă (o măclucă.) Cu dinsa mititeii, cit e ziua de mare, ciocănesc într'una însuși. În porți, în dulapuri, în garderoburi, ci-rîind mereu : *colinde, babo, colinde*.

Ei se *adună colinde*, cum se zice la noi, în casa părințească, la sinul mamei, care — în toată hotărîrea lor contrarie — îi adoarme de cu seară pînă la zi și apoi luîndu-i de mină, atîrnîndu-le și lor de git o traistă de colindari, îi duce pe la rude și vecini, pentru ca și diușii, micușii mamei, să zică că au fost colinde.

— *Diveară ma ghine* [la anu mai bine], le spune mama, luîndu-le de pe git traista, care începe să devie grea în urma darurilor strinse și depuse în ea.

Cei mai măricei, însă, aceia cari pe stradă cînd merg, se silesc să pară mai mari de cum sint în realitate și îngroașe intenționat glasul încă subțire, aceia resping ori-ce ajutor, intervenție a mamei și nu așteaptă ca tatăl să le cumpere o topuzgană plăpîndă de la timplar.

— Doar n'o să ne credeți și pe noi mucoși de rînd, ca pruncii din fașe, zic diușii, luîndu-și un aier grozav, care provoacă risul.

Din lemnele, cari sint orînduite în curte în grămezi mari, ei își aleg unul mai drept și mai gros și care la capăt să aibă o mă-

cîucă cit mai groasă. Apoi îl taie cam pe la mijloc, făcînd un re-teveiu mai scurt de cît un baston obișnuit. Il cîoplese, îl netezese și la capătul subțire îl găuresc. Prin gaură trec o sfoară, pe care și-o vor trece în mină.

Nu numai atît. De și măciuca e destul de groasă, ei bat în ea și cite-va cuie de potcovit caii, pentru ca loviturile cî să fie mai simțite și mai puternice și pentru ca ea să lase urme cit mai adînci în porțile caselor unde se vor duce.

Aceasta e adevărata topuzgană eșită din mîinile lor, și pe care colindarii zile întregi înaintea și-o admiră, învîrtînd-o și privînd-o în toate rîndurile. În același timp, ea le va servi și ca armă de apărare, ori de atac în contra grupurilor vrăjmașe, deși conflictele sînt rari în seara de colinde și vrăjmașii nu prea se arată pe toate cărările.

Traista e făcută de pinză, ori de lină de capră și în majoritatea cazurilor este eșită din războiul mamei.

Odată isprăvită topuzgana, traista găsită, fondurile strînse, cotizațiile depuse, într'un cuvînt, deci, toate pregătirile preliminare mintuite, copiii așteaptă cu impaciiență nervoasă sosirea zilei de colinde. Zilele de iarnă sînt mici și trec repede, dar lor tot li se par lungi și nesfîrșite.

Și mereu socotesc : încă trei, încă două, încă una, în sfîrșit a sosit și mult așteptata zi. De cu dimineața ei sînt foarte ocupați, foarte agitați. Acasă la șeful grupului discuția e aprinsă. Ce să cumpere pentru diseară ? Iată chestiunea pusă pe tapet.

Ba una, ba alta, fie-care are cite o părere de emis, fie-care înzistă pentru ceia ce-î dorește lui mai mult inimioara.

La sfîrșit după multă vorbă și gălăgie copilărească cad cu toții de acord. În primul rînd aî să facă *hal'va*. Fără *hal'va* nimeni din memorie de om n'a sărbătorit colinde.

Halvaua aceasta e făcută din făină arsă și prăjită în unt-de-lemn, pe care se toarnă zahăr, ori *pecmez* (must f.ert).

Unt-de-lemnul și zahărul ori pecmezul și le cumpără ei, făina e procurată — gratis, se înțelege — de mama șefului. Tot dînsa le face halvaua și ia dispozițiunile necesare să găzduiască pe membrii grupului.

În al doilea rînd se cumpără castane, pere, mere, nucî și alte fructe pînă ce epuizează fondul strîns, de întrebuintarea căruia Cașierul-Șef dă socoteală exactă și cinstită celorlalți tovarăși, cari l-au

ridicat la ast-fel de funcțiune onorabilă. De sigur, că obiecțiunii și bănușii au loc, neîncrederea fiind înăscută în copii.

Dar pe cînd ei colindă piața și fac zarvă mare, mamele ori surorile lor, cu brațele sumese pînă la coate, au alt-ceva de făcut. Sculate încă din zori, ele fac mai multe tipuri de *colaci* [un fel de covrigi], iar pe foc ferbe *căldarușea* cu castane. Colacii și castanele se vor da colindarilor, cari vor veni peste noapte să le vestească: *colinde, babo, colinde*.

În colaci înfig strafide și bucățele de zahăr, ori bomboane, ca să-i facă mai plăcuți la gust.

Aparte, într'o tîpsie, se orînduiesc colaci mai mari, mai îngrijiți, mai bine făcuți. De aceștia nu se vor învrednici colindarii, ei ei se vor trimite a doua zi, adică în ziua de 24 Decembrie, pe la nevestele măritate în ăst an, rude de ale lor, ori pe la acelea, cari au născut de curînd.

În multe cazuri colacii sînt însoțiți și de o pereche de ciorapi de lînă, indispensabili la ori-ce ocazie solemnă.

Dar a trecut și ziua pregătirilor, ziua de 23 Decembrie și colindarii salută cu bucurie sosirea nopții.

Strinși în jurul vetrei, unde li se face halvaua, ei sînt plini de veselie și de curagiu. Nu li-e gîndul la mîncare, ei se uită mereu la ceas, ca să treacă mai repede miezul nopții și s'o pornească prin sat. De obicei colindarii ies cam pe la 3-4 după miezul nopții, însă, deși au destulă vreme ca pînă atunci să-i tragă un somn bun și deși mama șefului insistă și se jură, că-i va deștepta cît mai de vreme, ei tot nu vrea să așipească, sînt hotărîți să veghîeze considerînd aceasta ca un act de voinicie și apoi li-e frică să nu-î apuce somnul de-abinelea și să nu se trezească în urma altor grupuri, ceia ce va fi ultima rușine pentru dinșii.

E hotărît, dar, să nu doarmă și de data asta se țin de cuvînt. Ori-ce insistență și rugăminte devine zadarnică. Asigurările mamei șefului, că-i va scula din somn, cînd îi vor zice dinșii, nu sînt destul de liniștitoare și nu sînt primite cu destulă încredere.

Ei veghează; și, ca să mai scurteze din vreme, cîntă, își povestesc basme, fac glume, își pun reciproc ghicitori. Iar ochii sînt mereu îndreptați spre ceasornicul din părete și urechile în afară, ca nu cum-va, Doamne ferește, aud ceva bătăi în porți, ceia ce ar însemna, că alții le-au luat înainte.

În dreptul fie căruia stă topuzgana și traista.

În sfîrșit bate miezul nopții.

— Ai, s'o pornim, strigă unii dintr'înșii, gata de plecare.

— Ce, sinteți nebuni, zice mama, la ora asta, toată lumea doarme somnul dintăiū și nu vă deschide nimeni poarta.

Și nu-ie de alt-ceva acestei femei, dar acum e *para-oară*, adică ceas rău, cînd duhurile rele sint stăpine pe pămînt. De aceea ea stăruiește și se roagă, pînă isbutește să le mai astîmpere zelul.

Dar după 2-3 ceasuri, insistențele nu mai prind și colindarii, trecîndu-și traista de gît și înarmîndu-se cu topuzgana lor, o pornesc în companie și dispar în întuneric.

Afară e ger și un vînt rece te răsbește pînă la oase. Nu e nimic, colindarii rabdă vitejește totul, înfruntă totul. Din cînd în cînd unul alunecă și cade, lovindu-se greū de ghiața lucie ca oglindă. Nu e nimic, el nu se vaieță, el nu spune că l-a durut.

Nimeresc pe dibuite prima poartă din vecini și atunci dă-i cu topuzgana : *colinde, babo, colinde*. Fie-care caută să isbească cit mai puternic, să facă găuri cit mai mari în poartă. De aceea oamenii din lăuntru se grăbesc să iasă întru întîmpinarea lor. O femeie mai bătrînă le deschide poarta și îi întrebă : *cîți luiți* (cîți sinteți). După ce află numărul lor, aduce tot alțița colaci și cite un pumn de castane ferte la fie-care. Și urîndu-și reciproc *la mulți ani*, colindarii pășesc mai departe, isbind în porți și strigînd într'una : *colinde, babo, colinde*

În tot satul e un vuiet mare.

Unii lasă porțile deschise, ca să nu mai bată în ele, alții nu răspund de loc la chemarea colindarilor și nu le dă nimic.

Aceștia, de obiceiū, sint din aceea, cari au un doliū recent în familie și cari, prin urmare, consideră ca un păcat să sărbătorească colindele. Ei nu fac colaci și colindarii evită aceste case.

Se indrijesc, însă rău de tot și isbesc turbat în porțile acelora, cari așa din răutate nu vreaū să le deschiză, ori cari îi tratează numai cu cite-va castane, fără colaci. Le aruncă în nas castanele și se depărtează, urîndu-le toate nenorocirile.

Rudele mai apropiate îi poftesc și înăuntru în casă, ca să se mai desghele și cînd colindarii primesc, în afară de simplele cuvînte *colinde, babo, colinde!* ei recită și alte cîntece tot referitoare la colinde.

Așa e, bunioară, următorul :

Colinde, nelinde,

Cînci, caca,

În (unde)-s baligă vaca

Tu ubor (în curte) la greaca ș. c. l.

Cînd s'a crăpat de zi, adevărații colindari, adică aceia cari nu urmăresc în sărbătorirea colindelor de cit numai distracția și menținerea obiceiului tradițional, se retrag pe la casele lor, împovărați de colaci și castane ferte.

Spre zi e rîndul fetelor mici, cari nu îndrăznesc să iasă noaptea pe întunec, precum și al acelora, cari așteaptă colindele, ca să se aleagă cu un profit. Aceștia sînt mai mult Bulgari săraci din sat, orî din satele de prin prejur, cari umblă din casă în casă, ca să-și umple traista de colaci și să aibă de mincare pentru cite-va zile.

Și așa vezi coș-cogea găligani, bărbați în toată puterea cuvîntului, avînd la subiori o traistă cit toate zilele de mare și sbierînd și ei ca copiii: *colinde, babo, colinde*.

Adevăratele colinde, însă, s'aun sflșit cu apariția zorilor. Peste zi nu e de cit o parodie și o cerșetorie.

N. Bațaria.

GHEORGHE CEL VITEAZ.

Mulți din acei cari se ocupă cu folclorul, și chiar mulți din iubitorii de literatură, se vor fi mirat de sigur de marea asemănare ce există între povestea a XII din colecțiunea lui Ispirescu și legenda germană: „Der gehörnte Siegfried“. — Unul din bunii noștri poeți, Dl. O. Iosif, u versificat-o anul trecut, sub titlul: „A fost odată“, poate cu scopul de a o scoate din rafturile uitării și a îndruma astfel corcelări asupra ei.

Nota ce Ispirescu ne-o dă la sfirșitul fie-cărei bucăți, ne spune că e auzită de la un mahalagiū din Delea-Vechie: Mihalache Cîntantinescu. Seriositatea și pricepera, pe care culegătorul o punca în stringerea poveștilor, exclude ideea că el ar fi acceptat ceia ce nu se urcă cel puțin la o vechime a trei intermediari.

Ne găsim dar în fața unei povești roase în Romînia. Noi vom căuta prin analiză a-i desluși diferitele părți.

Rezumatul este următorul:

O împărăteasă rămase însărcinată din vis. Cînd porni cu împăratul și cu oștirea să boteze copilul, într'o fîntînă, sub un munte, le eșiră înainte niște tîlhari, rîsbiră oștirea împărătească și împăratul fugînd, tîlharii băgară pe împărăteasă într'o peșteră.

Copilul ascuns de împărăteasă într'un stuf de flori, fu alăptat de o capră și apoi crescut de un pustnic. După ce muri călugărul,

Gheorghe (așa se botezase copilul) se băgă ucenic la un ferar. Trimis de o calfă în pădurea neagră, unde o scorpie omora pe orî și cine, merge într' acolo, își luă din prăvălie o sabie rămasă de la novaci și răpuse fierea. Apoi, sfătuit de o păsărică, se scaldă în singele ei și rămase nevătămat (afară de un locșor pe trup) aducînd capul scorpiei într'un burduf. Cîți o văzură, toți muriră.

Din ferul, pentru care muncise un an, își făuri o sabie și un buzdugan, punînd sabiei numele *Balmut*, ajutorul meu, și buzduganului „*omorătorul vrăjmașilor mei*“.

De la ferărie pleacă însoțit de un alt ucenic și pe drum scapă un vînător, urmărit de doi mistreți. Fiind tocmai pe împărăția tătălui care murise, e recunoscut și fu urecat pe tronul strămoșesc. Cercetînd, cum se întimplase pierderea lor, află toate și înainte de a stirpi acest codru de tilhari, trimise o carte căpitanului cum să dea drumul împărătesei. Dar el răspunse cu batjocură și atunci împăratul trimise o ceată de oameni aleși să aducă pe mama lui.

Pe cînd tălharii beau și se veseleau, odată se despică zidul și se ivi o umbră care pune pe masă o carte și o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută și tălharii rămaseră ca scriși pe perețe.

În acea carte spunea, că s'a sfîrșit firul nelegiuirilor căpitanului, că e blăstămat să rămîie urs pînă își va ispăși păcatele. Găsinîd într'un sipet o piele de urs, căpitanul o îmbracă și ea se lipi de trupul lui. Împărăteasa îl luă de lanț și se îndreptă către scaunul fiului său, se cunoscură și se îmbrățișară.

După cum se vede, povestea nu e o pură imitație a legendei germane. Mai mult, trebuie să fie de o dată destul de veche; expresiuni ca sabie „rămase din novaci“ cit și elemente folklorice ce lipsesc în „*Der gehörnte Siegfried*“, o probează.

În primul loc vedem pe împărat în jale mare că n'are un moștenitor. Nici vrăcii, nici ceilalți învățați ai imperiului nu pot găsi vre-un leac, pînă ce într'o zi împărăteasa visă următorul vis: Se părea că umblă pe o cîmpie verde și frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoțite și două cite două se încovăiau una cătră alta și părea că se sărută. Pînă și fluturii umblau doi cite doi. Nu se bucură mult de priveliștea cea frumoasă, și iată că un balaur bala dracului, venia spre dînsa ca un virtej. Pasămite el gonia o porumbiță; aceasta tremurînd ca varga fugi în sus, fugi în jos și văzînd că n'are scăpare de vrăjmașa fiară sălbatică, se repezi și se ascunse în sinul împărătesei. Balaurul văzînd una ca aceasta, se repezi și el asupra împărătesei..... A doua zi se simți îngreunată.

Nașterea copilului dintr'un vis, poate veni în cazul nostru din două cauze :

1]. E o credință populară că sufletul părăsește noaptea corpul în formă de animal și de cele mai multe ori, ca pasăre. Urmărit într'una din excursiunile sale de un geniū rău, el vine să se ascundă în sinul împărătesei, care la rindul ei îl naște. ¹⁾

2] Sburătorul, în ciclul legendelor occidentale, e un șarpe ce vizitează noaptea femeile. De multe ori femeia rămâne îngreunată și copilul e dotat în tot-deauna cu lucruri supranaturale; d. ex.: Arthur, Merlincot ²⁾. Puterea neobișnuită a eroului s'ar putea dar explica.

Intimplarea cu hoții o găsim și într-o povestē germană culeasă de Grimm : „der starke Haus“. După cum o observă singur culegătorul, ea are ceva de comun cu legenda lui Siegfried, cu toate că totalitatea ei ține de tipul „Petre fiul oi“.

Creșterea eroului de un pustnic și alăptarea lui de o capră o întâlnim destul de des în folklorul nostru. Genoveva de Brabant, una din puținele cărți populare străine, răspindite la noi, a influențat, poate, parte la răspindirea acestui element.

Lupta cu pajora cit și toată perfidia ferarului, aparține lui „Der gehörnte Siegfried“. Siegfried e fiul unui rege al Țărilor de jos. Plecând prin lume, ajunge la un ferar care, speriat de puterea sa, îl trimete în pădure să aducă cărbuni, cu scopul însă ca un balaur ca locuia în acele părți să-l omoare. Siegfried omoară cu toate acestea balaurul, aruncă copaci peste dînsul și le dă foc. De căldură, solzii animalului se topește și încep să curgă. Siegfried se scaldă în trînșii și devine ast-fel invulnerabil, afară de un loc între umere, unde se lipise o frunză“. Legenda ia de aci un alt curs. Mai avem un lucru de remarcă asupra acestei părți : O păsărică e aceea care îl invadează să se ungă cu singele pajorei. În primele cîntece ale lui Siegfried, din Edda, vedem că eroul căpătase darul de a înțelege limba paserilor. Acest lucru nu mai re apare de cit în povestea noastră.

Balmut își numește Gheorghe sabia ; *Balmung* e sabia Nibelungilor și prin urmare a lui Siegfried. Acesta ne arată marea dublă influență ce legenda germană a avut-o asupra poveștii noastre : reținerea numelui și numirea unui lucru pe care noi nu-l denumim.

Reintors la ferărie, cu capul pajorei într'un sac, tovarășii săi

1). Jules Brun, în La Veillée dă o povestē de D. Ispirescu : Sufletul, și o variantă franceză.

2). Dobeneck.: Volksglauben und Heroensagen des Mittelalters.

sînt curioși să afle ce a adus, și în lipsa sa îl desfac, lucru pe care îl ispășesc cu moartea. Darul ce îl au capetele diferiților monștri a face rău, și în special a ucide, îl găsim și în Perseu: Capul medusii.

Lupta cu un porc revine în povestea lui Grimm.

După cum observă foarte bine Dl. Șaineanu, apariția umbrii și prevestirea fatală e „o reminescență a legendei biblice despre ospățul lui Ballazar“ -). D-sa citează următorul pasaj din Dante:

„În aceeași oră au ieșit degete de mîna de om și au scris în fața policandrului, pe tencuiala zidului palatului regal; și regele vedea partea aceia a mîinei care scria. Atunci fața regelui s'a schimbat și gîndurile i s'au turburat, încît încheieturile coapselor sale se desfăceau și genunchii săi se loviau unul de altul“.

După cum ne spune Dl. E. H Meyer în „Mytologia Germanilor“ în cap. asupra „Transformărilor sufletului“, aventurierii se îmbrăcău în piei de urs ca să răspîndească mai multă spaimă în lupte. Mai tirziu acest obicei se schimbă în credință, în cit după cum se crede în existența „oamenilor lupi“, tot așa începură să trăiască și „oamenii urși“.

Ne găsim dar în fața a trei elemente comune (nașterea din vis, călugărul ca tată adoptiv și alăptarea de o capră); 7 germane (întimplarea cu hojit, cu feraru, lupta cu pajora, graiul păsărilor, omorierea mistrețului, numele sabiei și om-urs); 1 mytologie (capul medusii) și a unuia biblic (apărerea umbrii).

Totalitatea poveștii e germană, și întroduserca ei, ca fază primă, la noi s'a putut face prin două căi: 1). Prin trecerea consecutivă a unei variante austriace la Transilvăneni și de acolo la Romîni, sau 2). Prin traducerea în romînește a legendii germane de un cunoscător atît a lui „der gehörnte Siegfried“ cît și variantelor sale posterioare din Edda și Nibelungenlied. — Calea a doua e mai verisimilă: Numele sabiei ni-l denotă; căci nu cred că o poveste transmisă deja prin trei popoare să fie schimbat atît de puțin un nume a cărei formații le e necunoscută.

Cît despre amalgamarea episoadelor posterioare, ele denotă o vechime romînească.

Aceasta este după mine formația lui „Gheorghe cel Viteaz“ la noi.

Nicu L. Kostake.

1). L. Șaineanu, Basmele Romînilor p. 999.

MARIȚA LUI GHEORGHIAȘ *).

— Satiră populară —

Marița lui Gheorghiaș
cu poale din Mediaș,
dar iia din briu în sus
de la Sibiū o-a adus,
crătința-i în două ițe
cumpărată din bolțițe,
cisme roșii poteovite
toema din Peșta venite,
briul din păr de cămilă
cumpărat de la Brăilă,
păptarul cu flori domnești
cumpărat din București,
cliciu ¹⁾ roșu de poștav
adus de la Teligrad,
cu mărgelile de granat
cumpărate din Bănat,
și cu salbă ferecată
din taleri de ceii cu toartă,
cerceii cu-o sută de lei
sună 'n urechile ei,
iar deștele-s grămădite
de inele aurite,
doară și 'nvălitoarea
e tocmăi din Anglia,
cu tot lucru-i zugrăvită
de gândesli că-i aurită.

* * *

Marița ca o nevestă
vrea rostul să și-l porniască;
cinepă și-a cumpărat
și-a plătit de tors în sat,
războiul și-l puse 'n casă
la fereastă lângă masă,

puse-oglindea în fereastă
și glaja cu vin pe masă,
și cînd cu birlele da
în oglindă se uita
cu vin roșu închina.
Iar cerceii răsuna,
mărgelile tot sălta
de gîndiaî că-i dracu 'n ea;
țesea pe zi și pe noapte
nu tomna de două șchioape,
dar mai mult ar fi țesut
da de-oglindea n'a putut,
căci o tot împedeca
pin' ce ea glaja'nchina.

* * *

Cînd sosi primă-vara
și ea pinza și-o gătia;
dar să vezi pinză chilită
gîndiaî că-i tot ingrădită!
Dar Marița n'are vină
că ea-i o nevestă bună,
dar e vina din războiū
de-i pinza tot *lutunoi*,
și e vina din sucală
de se face pinza rară,
și e vina și din spată
de s'a făcut pinza spartă;
dar e vina și din ițe
de e pinza tot gribițe,
și e vina și din iepe
de e pinza toată țepe,
și e vina și din sul
de s'a făcut pinza ciur,

*). Varianta «Nevasta lui Gheorghiaș» în Sat. pop. rom. de S. Fl. Marian, Buc. 1893 p. 58 urm.

1). Cliciu — roc, o haină țărănească ce se îmbracă peste păptar.

și-i vina și din fâvor
de s'a făcut pinza Țol.

* * *

Marița, ca o nevestă
prinde pinza s'o 'nălbiască.
Ea în apă mi-o-a băgat
ș'apoî a 'ntins o pe un gard;
ciniî toți s'aû spăriat
și-aû pornit fuga la sat.
Strigă Gheorghiaș saracu
năcăjit pînă la dracu:
— „Marițo, sufletu meû,
să-ți ajute Dumnezeu;
ian trimite slujnica
ca să ți adune pinza,
s'o adune cit de ȳte
că ne vin toți ciniî 'n curte;
căci de-o mai sta mult pe gard
nu rămîne cîine-n sat,
care cum vedea pinza
de loc începe-a urla,
unde-o vedea așa sură
fugiau și plesniaû din gură,
unde-o vedea așa rară
toți fugiau pe cîmp afară:
mi-că satu ne-o sfădi
ca să-i înturnăm ciniî.
Fugă muma dracului
după ciniî satului,
că și vitele din curte
fug toate-n grajd pe'ntrecute;
da vezî și găinele
cum umple grădinile;
cotcorezesc pe-ntrecute
par' c'o venit uliû 'n curte;
da să vezî și rațele
sub toate cotețele,
căci care cum vād pinza
strigă tot ga-ga-ga-ga,

că chîiar și de n'aș ști
din curtea mea aș fugi,
căci așa-mî șade pe gard
par'că-î dracu 'mpelițat:
întinde-o mai bine pe iarbă
poate se face mai albă,
să nu'ți fie lucru'n grabă;
orî întinde-o jos prin casă
de la ușa pînă la masă,
să nu'ntinăm podina
cînd venim de unde-va*.

* * *

Dar sārmana mea nevestă
mîinile'n sus rîdica
și războiul blăstăma:
— „Dracu de te-ar fi luat
m'aî făcut de ris în sat,
de te-ar fi luat de mult
și pe ăl de te-o făcut,
tu prada averilor
și chinul muierilor,
că numa tu de n'aî fi,
muierile-ar mai trăi;
războiul și firele
alea-mî mîncă zilele,
de patru luni și mai bine
de cînd mă trudesce cu tine
și trăleşce cu mare chin
că beaû o bute de vin,
de rachiû mî-am și uitat
că-l beaû tot nemăsurat;
prădaî un coș de făină
și-o lătore de slănișă,
ba nici biata slujnica
nimic n'o putut lucra;
mama făcea firele,
și cocea plăcintele;
nu mî-ar fi așa năcaz
că patru luni am lucrat

să fie o pînă frumoasă
să ne fie îală-n casă
— Gheorghias, sufletu meu,
să te ție Dumnezeu,
la săcurea din cămară
și scoate războiu afară,
și mi-l taie mărunțel
să arz cuptoriu cu el,
că chiar și dracu din iad
cînd l'o văzut s'o spăriat
cum l'o văzut de incureat,

* * *

— „Gheorghias, sufletu meu,
Din Ardeal.

să-ți ajute Dumnezeu,
du-te și ară cu plugu
și-ți ține tu meșteșugu,
pînă-s coșurile pline,
te-mbrac de nu mi rușine,
și pîn'o fi griu în coș
îți fac cămăși tot de giolj,
pînă i bolla, tu gîndești
că-i umbla făr'de cămăși?
Ea la bollă mi-a pornit
și-a cumpărat giolj 'nălbîț
și i-a făcut trei cămăși
de gîndia că s cătănești.

Culeș de Gh. Tulbure.

CÎNTICE DIN ȚINUTUL TECUCIULUI

113. Frunză verde avrămască
treci în țara ardelenescă.
treci munții și codrii toți,
treci, bádico, cît mai poți;
lasă-ți casa, cimpul tău,
cu mine n'ai s'o ducî rău,
că am stîină cu oi multe,
și pe vale și pe munte:
să trăim fără de jale,
din Oituz și pîn' în vale,
cu turme și cu parale.

114. Tu străin și ești străină,
fără casă și grădină;
tu voinic, cît un părete
n'avem boi, nici acarete;
ești voinică, frumușică
n'avem grijă de nimică;
să trăim că-i viața mică.

115. Florică de de pe vale,

nu-mi mai ești badeo 'n cale,
c'am să mor de chin și jale.
Frunză verde frunză deasă
vin badeo la noi acasă,
vin la maică de mă cere,
dacă vrei să-ți ei muere;
ori m'a da, ori nu m'a da,
tu la dînsa nu cata,
ci cată mai mult la mine,
dacă vrei să trăești bine
să trăești numai cu mine.

116. Nucule cu creanga groasă
ce nu îți frunza umbroasă?
Cînd ești vin cu mândra mea,
tu-ți dai virfu la o parte
de dragoste să n'am parte.
Creanga frunzele-și adună,
și ne lasă goi la lună;
sună frunza 'n rămurele
să ne vadă cele stele,

ca să mi știe dragostea
cloșca de pe cer și-o stea.

117. Măi badiță Gheorghieș
dragu țafei, badiș ;
frunză verde foi de pur,
te-aș lasa și nu mă 'ndur,
că-mi tot toacă maică-mea ;
dar inima nu-mi prea vrea.
Maica mă tot cicăește,
dar giaba mă dăscălește :
dragostea s'o las nu-mi vine
că-i dragoste de la tine,
și are'n mine
multe vine :
are-o vină
cu tulpină,
și alta cu rădăcină,
care-mi ține sufletul,
care-mi ține inima,
cu lacăte de aramă,
și-o curea cu cataramă,
și cu clenciu de argint,
că nu-i alta pe pământ.

118. Frunză verde frunze late
ce ești bade masaratate ;¹⁾
badea imi tot cere gură
una-i dau și alta-mi fură
dar asta nu mă ustură

119. Foaie verde alămie
pasăruică cinipie
spune puiului să vie
și să vie
pe la vie
nime 'n lume să nu-l știe,
și să vie prin livadă
nime 'n lume să nu-l vadă.

120. Frunză verde de matasă,
de la noi a treia casă
este un diavol de nevastă ;
nu mă lasă să țin casă :
dă cu spuza pe fereastră,
să mă frigă sa mă arză.

121. Frunză verde trei sulfine
lung e drumul pîn' la tine,
plin de spină și bolovană,
dar mai plinu-i de dușmană.
Plec la tine 'n minecate :
dușmancele 'n drum staū toate ;
toate 'n drum să sfătuesc
cînd pe-amează mă zăresc ;
și pe drum le 'ntilnesc iară,
cînd pornesc mai pe sub seară ;
o' bātu-le-ar Dumnezeū,
cum imi vreū necazul meū !

122. Ș'apoi verde de cireș,
măi badiță Gheorghieș,
nu știu ce să fac cu tine,
sărăcuța vai de mine ;
nici cu maica n'o duc bine,
nici cu taica n'am cu cine.
De mai intru prin grădine
ci-că umblu după tine ;
nici să staū la cel pirlaz
tot de dinșii n'am răgaz ;
nici la horă, nici în sat,
nici pe cimpul cit de lat ;
vai de scrisul blastamat !
M'am uscat ca porghicea,
m'am topit ca cinepa,
ș'am să mor de jalea grea,
dacă tu mai staī așa.

(Din comuna Țăpu).

Culese de Tudor Pamfile.

1). Masaratate — nesățios.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Sim. Fl. Marian. — *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor.* Studiū folkloric. Edițiunea Academiei Romine. București, 1903 [Prețul 6 lei]. — Un nou volum, de 595 pagini, al neobositului și valorosului nostru folklorist. Ar fi de prisos ori ce laudă, știindu-se, în deobște, competița D-lui Marian, dragostea și râvna cu care știe D-sa să lucreze. — În acest volum se vorbește despre 91 de insecte, cunoscute de poporul nostru, arătându-se numele sub care e cunoscută insecta, de rominii de pretutindeni, dându-se legendele fie căreia insecte, pe cât s'aū putut aduna, avindu-se în vedere că trebuie să lupți cu indolența multora, pentru a ajunge să adun un material așa de gingaș. — Cu această ocazie vom face o observație, deja veche: D-l Marian cu toate stăruințele ce a pus, a găsit numai câteva persoane, în România, și aceia învățători, cari să-i comunice științi despre insecte, pe cind fie care pagină din acest volum, e plină cu numele acestor corespondenți din Bucovina. De aceea lucrarea aceasta cuprinde informații mai mult din țările subjugate. — Acei cari vor să pătrundă mai adine în sufletul neamului nostru, nu se vor putea dispensa de această nouă operă fundamentală a D-lui Marian.

Pr. Dr. Gustav Weigand. — *Zehnter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache [Rumänisches Seminar] zu Leipzig.* — Leipzig. Kommissionsverlag von I. A. Barth, 1904. — Un frumos volum, de 639 pagini. — Acei ce se ocupă cu studiul limbii românești, sint obișnuți să vadă, în fiecare an, reunite într'un Anuar, studiile cari se fac în Seminarul din Lipsca, condus cu atita destoinicie, de D-l Weigand. Anuarul din anul acesta, a întrecut toate așteptările. Și cei mai sceptici vor recunoaște, că dacă dă Statul nostru, vre un ban care să aducă roade mai nelăgăduite, apoi sint cele câteva mii de lei cu cari D-l Weigand face minuni. Și este un lucru neobișnuit, pe la noi, este o minune, să vezi pe cineva că întrebuintează niște bani numai în scopul pentru care i-aū fost hărăziți. Cei cu musca pe căciulă, vor pricepe despre ce e vorba. — În acest al zecelea Anuar, folkloriștii nu vor găsi multe lucruri; sint mai mult studii de filologie, în cari s'a utilizat, bine înțeles, materialul folkloristic publicat pînă astăzi. — D-l Ioan Scutu are un lung și judicios studiū asupra lui Eminescu.

CĂRȚI PRIMITE

Mihail B. Malcoci. — *Curs de Desemn industrial. Carte didactică pentru uzul elevilor școalelor de meserii, pentru aspiranți la științe tehnice, pentru maeștri, lucrători și ucenici industriali, etc.* — Partea I. Desemnul geometric. Proiecțiuni ortogonale, despre schițe și exerciții, cu 181 figurî în text. — București, 1904. (Prețul lei 4.50). — Domnii învățători vor găsi, în această conștiincioasă lucrare, tot ce le trebuie pentru a putea face, cu succes, cursul de lucru manual, așa de folositor elevilor lor. Cartea se poate procura de la autor: Str. Sf. Voevozi, No. 6 bis, București.

Hristian N. Tapu. *Din trecutul nostru și Stejarul de la Carpați; cuvintări festive.* — Focșani, 1904. — Broșură de 48 p.

TABLA DE MATERII

VOL. VIII

Bucătăria țaranului : (M. Lupescu), p. 2, 33, 86.

Cintec de stea : (Gh. T. Kirileanu), 13.

Cintece, culese de :

L. Mrejeriu, 127.

Tudor Pamfile, 23, 79, 189.

A. S. Șelaru, 125.

Gh. Tulbure, 178, 187.

Credinți :

Credinți despre animale [Artur Gorovei], 97.

Credinți despre moroi și strigoii [I. Moisil], 15.

Credinți despre barză [I. Moisil], 51.

Descintece :

De zgaibă (Vasile Sala), 11.

De deochiu, XVI. (C. P. Canavea), 111.

De mușcătură de șerpe (C. P. Canavea), 112.

De bubă (C. P. Canavea), 112.

De obrinteală, VIII. (C. P. Canavea), 112.

De vifor, II. (C. P. Canavea), 113.

De dragoste, VI. [H. N. Țapu], 113.

Diverse :

Nume de cinii din jud. Gorj (I. Moisil), 114.

Cuvinte din amintirile lui Ion Creangă (Gh. T. Kirileanu), 156.

Asupra vieții lui Ion Creangă (Gh. T. Kirileanu), 162.

Cîteva cuvinte asupra lui Miron Pompiliu. (S. T. Kirileanu), 112.

O injură rominească din veacul XVI [Dr. Gh. Alexici], 17.

Jocuri de copii :

Joc de copii (Cădin N. Drăguț), 17.

De ale copiilor (Tudor Pamfile), 117.